

*Compositora, poetessa i pintora
Barcelona 1862 -1946*

Sota el títol “Invisibles i silencis”, anirem repassant la biografia de dones catalanes que van viure els millors anys del Noucentisme i Modernisme a Catalunya, entregant les seves vides a la Música, destacant principalment la seva aptitud com a compositores, les obres de les quals, tot i ser remarcables, han restat en l’oblit o són poc conegudes.

Des d’aquestes pàgines els volem retre l’homenatge que es mereixen per demostrar que no eren ni invisibles ni tampoc callades, com ho demostren les actuacions que van fer i les pàgines musicals que ens han deixat.

La filla única d’Agustí Denis i Gené, (1819-1884) d’ascendència francesa, natural de Barcelona i de Dolors Reverter i Angelón (1836- 1924), nascuda a Vinaros, va néixer a Barcelona i va ser educada, segons el model de l’època, per a poder ascendir a la vida social, rebent lliçons de piano, francès i cultura general.

L’any 1884, coneix Santiago Rusiñol a Sant Hilari de Sacalm i comencen a festejar. Es casen a l’església de Santa Anna de Barcelona, el 19 de juny de 1886 i fan el viatge de noces a París. De tornada, a la tardor, s’instal·len a Manlleu on viuran en companyia de la seva mare, Dolors, si bé la convivència entre el matrimoni comença a ser difícil. Poc després, es traslladen a Barcelona, on fixen la seva residència.

El 22 de maig de 1887, neix Maria Agustina Rusiñol i Denís, que serà la filla única del matrimoni. Degut a les inquietuds artístiques i bohemies de Santiago, a finals de setembre d’aquell any, marxa a Granada i no retornarà a Barcelona fins primers de novembre de 1887. En aquest temps de distanciament, Santiago es desentén de la seva dona i de la seva filla, i per tal d’assegurar l’economia familiar, Lluïsa aconsegueix una autorització notarial per

*Lluïsa Denis i Reverter
per S. Rusiñol*

disposar lliurament dels bens propis del marit. D'aquesta manera, obté així plena independència econòmica per tal d'afrontar les futures despeses familiars. Aquesta aportació econòmica per part de Santiago, va afavorir-la el seu germà Albert Rusiñol que amb motiu d'haver heretat dels seus pares, havia signat anteriorment poders mutus l'un a favor de l'altre respecte a les finances que tenien en comú pels negocis familiars.

A partir d'aquesta data, Santiago encara se sent més lliure dels llaços familiars i es desvincula de Lluïsa i la seva filla per viatjar a França, i Itàlia. Quan retorna a Barcelona, comparteix pis el carrer de Muntaner amb el seu amic l'escultor Enric Clarasó, per poc temps, i va de nou a París on desenvolupa una vida bohèmia, rodejat d'artistes. L'any 1889, signa la separació matrimonial, fa testament i nomena tutor per a

Maria Rusiñol, Lluïsa Denis i Santiago, davant d'un dels quadres del Gran Hotel de Palma de Mallorca, 1901.

la seva filla. Mentrestant, Lluïsa a Barcelona, es fa càrrec de la seva filla junt amb la seva mare, l'àvia Loles, amb qui conviurà fins a la seva mort l'any 1924.

Cada vegada que Santiago torna a Barcelona, aprofita per veure la seva filla, sobre tot a partir de febrer de 1899 quan es fa càrrec del Cau Ferrat de Sitges, si bé en aquella època es trova molt afectat per les seves addicció a la morfina i per l'influència de Lluïsa decideix ingressar al sanatori del Dr. Sollier a París.

En aquella situació, Lluïsa, que mai no s'ha oblidat de Santiago, i que accepta la seva situació, es trasllada amb la seva filla a París i lloga un apartament a Passy, per estar a prop de Santiago i seguir la seva evolució, aprofitant l'amistat i generositat d' Isaac Albeniz i la seva família que resideixen a la capital del Sena. Lluïsa frequenta el café Weber de l'avinguda de l'Opera, punt de trobada d'artistes i coneix el pintor Ignacio Zuloaga i la seva esposa, Valentine Dethoma, que l'ajuden i tindran una bona amistat.

Poc temps després tornen junts a Barcelona, i Lluïsa recupera la relació amb Santiago a qui vetllarà per la seva salut i esdevindrà la seva confident i companya, fins la seva mort, devinguda a Aranjuez l'any 1931. De fet, van estar més deu anys separats i trenta junts, viatjant a Palma, Sitges, Arbúcies, Camprodon, Aranjuez, etc.

Santiago i Lluïsa envoltats de flors

Poc després de la mort de Santiago, Lluisa, activa la seva vena artística i comença a pintar, compondre peces musicals i escriure poemes.

De la seva obra pictòrica se sap que a finals de 1928 va exposar a la Sala Parés junt amb el forjador Gerard Alegre Turat i el pintor Josep Castellanas.

Entre les seves composicions musicals destaquen: el recull "*L'alegre cantaire*", un àlbum de 12 cançons per a veu i piano, amb text de la pròpia Lluisa, editat per Josep M Peres, Barcelona, (Ref BC 2004-4-C-27/5) que conté les següents

Partitures: *Quan l'amor passa, Trompetes i timbals, La porquerola, Lo meu promés, Serenata, Els estornells, Un bon partit, La*

niña, Lo primer amor, L'últim petó, Records de Primavera, El Lechuguino;

Tres piezas para canto y piano, editat per R Guardia Barcelona, (Ref BC 2012 FolC-

14/10), *J'ai honte de t'aimer, La morta* (melodía) i *Jo soc un xicot com cal* (cançoneta), la lletra de la primera estrofa mostra el seu sentit de l'humor i diu: "*Jo soc un jove molt formal, no soc alt ni soc menut, no soc dret ni geperut, ni soc sabi ni animal, jo ne soc un bon partit per una noia bonica que també ne sigui ric i que'em vulgui per marit... Ai la que m'agafarà! Quina rifa n'en traurà!*"

Entre la seva producció literària destaquen dues obres de teatre, *Els caçadors furtius* (1931), *Una venjança com n'hi ha poques* (1931), i sobresurt la seva vessant poètica en vers, dedicada sense dir-ho al seu marit, versos d'una dona enamorada que malgrat el comportament del seu marit envers ella mateixa i la filla que tenen en comú, perdona, admira i pensa en ell sense complexos, així es pot copçar en el *Recull de 40 poemes*, entre els que destaquen *Si tornessis, Una Tristessa, El cor mana, Sempre teva, L'ocell mort, Etern amor*, i també en versos de diversa temàtica per a cançons, editat per A. Lopez Llausàs, Barcelona *El vals, Les mans de l'àvia*, etc, *Contes d'amor*, editats per Salvador Bonavia, Bcn 1924, dedicats al seus nets, *Bell esguard*, amb partitura per a cant i piano, *Rosa d'amor, El miracle* amb partitura, *El geperut, Moroha*, etc. Segons Josep Maria Folch i Torres, els poemes de Lluisa respiren delicadesa, amor i espiritualitat, en definitiva, són reflex de la seva personalitat sensible, nostàlgica que va viure sempre enamorada de l'artista genial amb qui es va aparellar.

Notes

*Les referències de les composicions de Lluisa Denís corresponen a l'arxiu que es conserva a la Biblioteca de Catalunya.

ELS POEMES DE LLUÏSA DENIS

SI TORNESSIS!...

Hi ha una terra misteriosa
allà al lluny de l'horitzó,
que els núvols color de rosa
li donen rosat coló.
Les gavines s'hi deturen
per fer allí lo seu niu,
que els ocells quan hi pasturen
troben soleig i caliu.
Les onades gronxadores
li donen suau remor,
i la lluna sommiadora,
a la nit li fa claror.
El sol al despuntà el dia
la corona amb raig de llum,
i l'oreig suau li envia
de les flors tot el perfum.
Allà vaig somniar portar-te
ofrenar-te un paradís,
no vas volé, i vas anar-te'n,
deixant-me per sempre trist.
Una tristesa incurable
que ha malmés tot el meu cor.
Qui com jo pot estimar-te ?
Qui et donará el meu amor ?

EL COR MANA

He cremat les cartes, i al voler-se
cremar el retrat que em vas donà,
he sentit dins el cor una tristessa
que ha detingut sens voler la meva mà.

He pensat en aquell temps d'il·lusió boja
que eres tu la passió de lo meu cor,
he recordat el petó que vas donar-me
i el nostre amor que ja fa temps que és mort.

I he tornat a desar la teva imatge
que no he tingut la força per cremar;
perquè em recorda la nostra juvenesa,
que ja ha passat, i no veurem tornar!

SENSE TU?

La vida sense tu
són les tenebres;
és terra sense flors,
mar sense bonança.
És un gorc sense fons
que dóna febres;
és el cor arraulit
ple d'ennyorança.

La vida sense tu
ni sols és vida:
és el desig etern
que mai s'atansa.
És veure el cel de lluny
on mai s'hi arriba;
és l'infern que retruny,
sense esperança !...

“La lliçó de música” o “Una romanza”, oli de Santiago Rusiñol, que reproduceix al músic Eric Satie i la seva amant tocant el piano